

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський угорський університет ім. Ференца Ракоці II,
Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Transcarpathian Hungarian University Ferenc Rakoczi II,
Municipal Institution of Higher Education
«Academy of Culture and Arts» of the Zakarpattia Regional Council

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ACADEMIC NOTES

**Серія:
Педагогічні науки**

**Series:
Pedagogical Sciences**

**Випуск 16 (2025)
Edition 16 (2025)**

**Ужгород – 2025
Uzhhorod – 2025**

УДК 08(477.87):37
Н 34

ISSN 2786-6912 (Print)
ISSN 2786-6904 (Online)
DOI: 10.59694

*Друкується за рішенням вченої ради Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці II
(протокол № 3 від 9 жовтня 2025 року)*

*Друкується за рішенням вченої ради Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради
(протокол № 3 від 10 жовтня 2025 року)*

Н 34 **Наукові записки.** Серія : Педагогічні науки. Випуск 16 / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, О. А. Біда, Н. І. Шетеля та ін. Ужгород-Кропивницький : Видавництво «Код». 2025. 207 с.

ISBN 978-617-653-092-3

Збірник призначений для використання науковцями, викладачами, аспірантами, студентами. У виданні Наукові записки. Серія : Педагогічні науки висвітлено результати досліджень із широкого кола проблем. Збірник орієнтований на розкриття сучасних тенденцій вивчення історії освіти, мистецтвознавства, педагогіки та психології. Основна мета видання – надати можливість, насамперед, молодим вченим опублікувати результати наукових досліджень у педагогічній галузі.

Рецензенти:

Олексюк О. М., доктор педагогічних наук, професор (м. Київ).
Чистякова Л. О., доктор педагогічних наук, професор (м. Кропивницький).

«Наукові записки. Серія: Педагогічні науки» включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» (галузь знань: Освіта/Педагогіка), згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 491 від 27.04.2023.

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus, Google Scholar, WorldCat, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, публікаціям присвоюється ідентифікатор цифрового об'єкта DOI

Редколегія:

Науковий редактор:

Черкасов В. Ф. – доктор педагогічних наук, професор Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Заступник наукового редактора:

Біда О. А. – доктор педагогічних наук, професор Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці II

Відповідальний секретар:

Агій Я. Ю. – кандидат економічних наук, доцент Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Редакційна колегія:

Антох Д. І. – кандидат психологічних наук, доцент, Тираспільський державний університет, Кишинів, Республіка Молдова

Гундаренко О. В. – кандидат філологічних наук, старший викладач Жилінського університету, Словаччина

Клім-Клімашевська А. – доктор педагогічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету в Седльцах, Республіка Польща

Кучай Т. П. – доктор педагогічних наук, професор Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці II

Кучай О. В. – доктор педагогічних наук, професор Мазовецької академії в Плоцьку, Республіка Польща

Полубоярина І. І. – доктор педагогічних наук, професор Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра

Смирнова Т. А. – доктор педагогічних наук, професор Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Марусинець М. М. – доктор педагогічних наук, професор, директор департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської обласної державної адміністрації

Мозгальова Н. Г. – доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Млиначук - Соколовська А. – габілітований доктор педагогічних наук, доцент Білостоцького університету, Республіка Польща

Хусайнова Г. А. – кандидат педагогічних наук, професор Казахського національного університету мистецтв м. Нур-Султан

Чичук А. П. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки і психології, Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Шайгозова Ж. Н. – кандидат педагогічних наук, доцент Казахського національного педагогічного університету імені Абая

Шандрук С. І. – доктор педагогічних наук, професор Української державної льотної академії

Шетеля Н. І. – доктор педагогічних наук, професор Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Щолокова О.П. – доктор педагогічних наук, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Статті подано в авторській редакції

ISBN 978-617-653-092-3

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, 2025

© Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, 2025

UDK 08(477.87):37
A34

ISSN 2786-6912 (Print)
ISSN 2786-6904 (Online)
DOI: 10.59694

*Published by the decision of the Academic Council of the Transcarpathian Hungarian University named after Ferenc Rakoczi II (Minutes № 3 of 9 October 2025)
«Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council (Minutes № 3 of 10 October 2025)*

A 34 **Academicnotes. Series:** Pedagogical Sciences. Edition 16 / Ed. board: V. F. Cherkasov, O. A. Bida, N. I. Shetelya, etc. Uzhhorod-Kropyvnytskyi: Publishing house «Kod», 2025. 207 p.

ISBN 978-617-653-092-3

The collection is intended for use by scientists, teachers, graduate students, and students. In the publication Scientific Notes. Series: Pedagogical sciences highlights the results of research on a wide range of problems. The collection is aimed at revealing modern trends in the study of the history of education, art history, pedagogy and psychology. The main purpose of the publication is to provide an opportunity, first of all, to young scientists to publish the results of scientific research in pedagogical fields.

Reviewers:

Oleksyuk O. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kyiv).
Histryakova L. O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kropyvnytskyi).

«Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences» is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine, category «B» (field of knowledge: Education/Pedagogy), Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №491 of 27.04.2023

The collection is registered in the international catalogues of periodicals and database Index Copernicus, Google Scholar, World Cat, National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky, publications are as signed a DOI digital object ID

Editorial Board:

Scientific editor:

Cherkasov V. F. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Deputy scientific editor:

Bida O. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Transcarpathian Hungarian University Ferenc Rakoczi II

Responsible secretary:

Agly Ya. Yu. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Editorial board:

Antoci D. I. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova

Gundarenko O. V. – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer, University of Žilina, Slovakia

Klim-Klimashevskaya A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Natural-humanitarian University of Siedlce, Republic of Poland

Kuchai T. P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Transcarpathian Hungarian University Ferenc Rakoczi II

Kuchay O. V. – Habilitated Doctor, Professor of the Mazovian University in Plock, Republic of Poland

Poluboyarina I. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Kiev Municipal Academy of Music. R. M. Gliera

Smirnova T. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Communal institution of higher education «Academy of culture and arts» of the Transcarpathian Regional Council

Marusinets M. M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Director of the Department of Education and Science, Youth and Sports of the Transcarpathian Regional State Administration

Mozgalova N. G. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky

Mlynarczuk -

Sokolowska A. – Habilitation Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, University of Białystok, Republic of Poland Doctor of

Khusainova G. A. – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Kazakh National University of Arts in Nur-Sultan

Chichuk A. P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian University named after Ferenc Rakoczi II

Shaigozova Zh. N. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Kazakh National Pedagogical Abay University

Shandruk S. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, of the Ukrainian State Flight Academy

Shetelya N. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Shcholakova O. P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanova

The article is submitted in the author's edition

ISBN 978-617-653-092-3

© Transcarpathian Hungarian University after Ferenc Rakoczi II, 2025
© Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council, 2025

ЗМІСТ

ВАСЮТИНА Тетяна Миколаївна, ОСТРОУХ Віталій Іванович, ЛЕПЕТЮК Вікторія Борисівна. НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	8-14
ГОРБЕНКО Сергій Семенович. ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ОСОБИСТІСНО- ОРІЄНТОВАНИЙ СЕГМЕНТ.....	14-19
ЗАЙЦЕВА Алла Віталіївна, КОЗИР Алла Володимирівна. ФЕНОМЕН МУЗИЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	20-24
КУЧАЙ Олександр Володимирович, КУЧАЙ Тетяна Петрівна. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ПІДЛІТКАМИ	25-29
МАРТИНЮК Анатолій Кирилович, МАРТИНЮК Тетяна Володимирівна, БОЧАРІНА Наталія Олексіївна. НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА У КОНТЕКСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	29-36
МАРУСИНЕЦЬ Мар'яна Михайлівна. РОЗВИТОК РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ ПІДГОТОВКИ	37-42
ОРОС Ільдіко Імріївна, БІДА Олена Анатоліївна, ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна. РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	43-48
ПОТАПЧУК Тетяна Володимирівна, ПУКАС Іванна Леонідівна, БАТАМАНЮК Галина Петрівна. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	48-53
РАДУЛ Ольга Сергіївна. ЗМІСТ І МЕТОДИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ПО ФОРМУВАННЮ У ДІТЕЙ І МОЛОДІ ПОЗИТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СВІТОМ ПРИРОДИ	54-60
УДОВИЧЕНКО Лариса Миколаївна. РОЛЬ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНОЦЕНТРИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ	61-68
ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович, ГЕРБЕР Анжеліка Федорівна. СТРУКТУРА, ЗАСОБИ ТА ВМІННЯ УСВІДОМЛЕНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ.....	68-76
ЧЕРНИЧКО Степан Степанович, БЕРЕГСАСІ Аніко Ференцівна, ЧИЧУК Антоніна Петрівна. ПРАКТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	77-82
БІДЮК Дмитро Євгенійович. ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПЕДАГОГА-ХОРЕОГРАФА В ТЕОРЕТИЧНОМУ І ПРАКТИЧНОМУ ДИСКУРСІ США.....	83-90
БІЛАН Валентина Андріївна, БЕВЗЮК Марина Сергіївна. АНАТОМІЧНІ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	91-95
ВІЗАВЕР Вікторія Арпадівна, ВІЗАВЕР Арпад Дезідерович, РОШИНЕЦЬ Тімея Чабівна. ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ: СТРАХУВАННЯ ТА САМОСТРАХУВАННЯ.....	96-100
ГУНДАРЕНКО Олена Володимирівна. ВИКЛАДАННЯ МОРФОЛОГІЇ ЧЕРЕЗ РЕКЛАМУ: ПРОЦЕСИ СЛІВООТВОРЕННЯ НА ПРАКТИЦІ.....	100-105
ЗАХОЖИЙ Володимир Васильович, КНИШ Юрій Васильович. ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	106-110

КОВАЛЬ Вікторія Олександрівна, ТЕЛЕЦЬКА Людмила Іванівна, КОРБАЧ Аліна Юрївна. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	111-118
КОРЯКІНА Ірина Вікторівна. РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	118-122
МАЛИК Юліана Ігорівна, НИКИТЕНКО Ольга Василівна, КОВАЛЬОВА Олена Борисівна. КОНЦЕПЦІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД: ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗВО	123-127
ОВЧІЄВА Леся Петрівна. РОЛЬ СЛОВЕСНО-ПЛАСТИЧНИЙ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ У СЦЕНІЧНОМУ ВТІЛЕНІ «РІЗДВЯНОГО ВЕРТЕПУ» У ПОСТАНОВЦІ ЛЕСЯ КУРБАСА.....	128-134
ОСТАПІОВСЬКА Ірина Ігорівна, КОЛЯДИЧ Марія Миколаївна, НИЧИПОРУК Ірина Олександрівна. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	135-141
ПОЛЯНСЬКИЙ В'ячеслав Анварович. ДЖАЗ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В МУЗИЧНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ЄВРОПИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОРІЧЧЯ.....	142-146
РАДОМСЬКИЙ Ігор Петрович, РАДОМСЬКА Дарина Ігорівна, ДЕНИСЮК Олександр Валентинович. СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ	147-153
СІЛЬЧЕНКО Тетяна Іванівна. ВНУТРІШНІЙ МОНОЛОГ АКТОРА ТА ПЛАСТИКА ЛЯЛЬКИ: ВЗАЄМОДІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО В ТЕАТРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	153-159
СНЄДКОВА Людмила Антонівна. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАЯННОГО ВИКОНАВСТВА НА ХАРКІВЩИНІ	160-165
ШАЙНЕР Ганна Ігорівна. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СИТУАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ СЕРЕДОВИЩА	165-170
БАБЯК Єлизавета Яношівна, СУХАРЬ Каріна Михайлівна. ВІД СІЧІ ДО СЦЕНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ КОЗАЦЬКОГО ТАНЦЮ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ.....	170-176
КУТАШІ Крістіан Шандорович, ТАКАЧ Габрієлла Степанівна, ЖЕЛІЦЬКІ Іштван Йозефович. ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ СТУДЕНТАМ БІОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В УКРАЇНІ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ.....	176-179
СТРЮК Мирослава Вячеславівна. МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ В ПРОЦЕСІ СПІВАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	180-185
СУЩЕНКО Оксана Степанівна. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ	186-191
ЧЕГІЛЬ Аніко Миколаївна, ПЕЛІШКЕЙ Емілія Агнеш. ДОСЛІДЖЕННЯ ДОЗВІЛСЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕТЕРФІВСЬКОМУ МІКРОРЕГІОНІ	192-201
ЧОПАК Єва Василівна, КЕДЕБЕЦ Оршоя Ернестівна. ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СВІТУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ГАДЖЕТІВ НА КОМУНІКАЦІЮ ДІТЕЙ.....	202-206

CONTENTS

VASIUTINA Tetiana Mykolaivna, OSTROUKH Vitaly Ivanovych, LEPETYUK Victoria Borysivna. CONTINUITY IN DEVELOPING ECOLOGICAL COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL PUPILS THROUGH GEOINFORMATION TECHNOLOGIES.....	8-14
HORBENKO Serhii Semenovich. FORMATION OF THE ARTISTIC AND AESTHETIC EXPERIENCE OF SCHOOL YOUTH: A PERSON-CENTERED SEGMENT	14-19
ZAITSEVA Alla Vitaliivna. KOZYR Alla Volodymyrivna. THE PHENOMENON OF MUSICAL IMPROVISATION IN THE PROFESIONAL ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS	20-24
KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych, KUCHAI Tetiana Petrivna. METHODOLOGICAL BASIS OF TRAINING LAW ENFORCEMENT SPECIALISTS FOR SOCIAL INTERACTION WITH ADOLESCENTS	25-29
MARTYNYUK Anatoliy Kyrylovych, MARTYNYUK Tetyana Volodymyrivna, BOCHARINA Natalia Oleksiivna. NATIONAL SELF-DOMESTICITY AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM IN THE CONTEXT OF SELF-REALIZATION SPECIALISTS	29-36
MARUSYNETS Mariana Mykhailivna. DEVELOPMENT OF REFLECTION IN FUTURE SPECIALISTS WITH A SOCIO-ECONOMIC PROFILE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL AND PERSONAL TRAINING	37-42
OROS Ildiko Imrievna, BIDA Olena Anatoliivna, HUTTERER Eva Voytehivna. THE ROLE OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN THE PRACTICAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS.....	43-48
POTAPCHUK Tetyana Volodymyrivna, PUKAS Ivanna Leonidivna, VATAMANYUK Galyna Petrovna. DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	48-53
RADUL Olha Serhiyivna. CONTENT AND METHODS OF FOLK PEDAGOGY IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN AND YOUTH POSITIVE INTERACTION WITH THE NATURE	54-60
UDOVYCHENKO Larisa Mykolayivna. THE ROLE OF SCHOOL LITERATURE IN SHAPING A UKRAINE-CENTERED IDENTITY OF YOUTH.....	61-68
CHERKASOV Volodymyr Fedorovych, GERBER Anzhelika Fedorovna. STRUCTURE, MEANS AND SKILLS OF CONSCIOUS SELF-REGULATION OF MUSICAL-PERFORMING ACTIVITY OF INSTRUMENTAL MUSICIANS	68-76
CHERNYCHKO Stepan Stepanovych, BEREGSZÁSZI Anikó Ferentsivna, CHYCHUK Antonina Petrivna. PRACTICAL DIRECTION OF ENGLISH LANGUAGE IN THE TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS.....	77-82
BIDYUK Dmytro Yevheniiiovych. PROFESSIONAL IDENTITY OF A DANCE EDUCATOR IN THEORETICAL AND PRACTICAL DISCOURSE OF THE USA.....	83-90
BILAN Valentyna Andreevna, BEVZIUK Maryna Serhiivna. ANATOMICAL AND PHYSIOLOGICAL KNOWLEDGE AS A FACTOR IN OPTIMIZING INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENTS	91-95
VIZAYER Victoria Arpadivna, VIZAYER Arpad Deziderovich, ROSHINETS Timeya Chabivna. BASIC SAFETY IN PHYSICAL EXERCISE: INSURANCE AND SELF-INSURANCE	96-100
HUNDARENKO Olena Volodymyrivna. TEACHING MORPHOLOGY THROUGH ADVERTISING: WORD FORMATION IN PRACTICE	100-105
ZAKHOZHYY Volodymyr Vasylovych, KNYSH Yuriy Vasylovich. PERSONAL DEVELOPMENT OF BASIC SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN A DISTANCE EDUCATIONAL ENVIRONMENT: THEORETICAL FOUNDATIONS.....	106-110

KOVAL Viktoriia Olexandrivna, TELETSKA Lyudmila Ivanivna, KORBACH Alina Yurievna. EXPERIMENTAL RESEARCH ON THE USE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN THE INTEGRATED COURSE «I EXPLORE THE WORLD»	111-118
KORIAKINA Iryna Viktorivna. IMPLEMENTATION OF A PARTICULARLY ORIENTED APPROACH IN THE FORMATION OF MYSTERIOUS-CREATIVE COMPETENCE OF EARLY AND PRESCHOOL CHILDREN.....	118-122
MALYK Yuliana Igorivna, NIKYTENKO Olga Vasylivna, KOVALIOVA Olena Borisivna. THE CONCEPT OF BLENDED LEARNING AND COMMUNICATIVE APPROACH: IMPLEMENTATION FEATURES IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF NON-PHILOLOGY SPECIALTIES IN HIGHER EDUCATIONAL UNIVERSITIES.....	123-127
OVCHIEVA Lesia Petrovna. THE ROLE OF VERBAL-PLASTIC MEANS OF EXPRESSION IN THE STAGE EMBODIMENT OF «CHRISTMAS NATIVITY» IN THE PRODUCTION OF LESYA KURBAS	128-134
OSTAPIOVSKA Iryna Ihorivna, KOLIADYCH Mariia Mykolaivna, NYCHYPORUK Iryna Oleksandrivna. USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TEACHING MATHEMATICS TO YOUNG SCHOOLCHILDREN	135-141
POLYANSKY Vyacheslav Anvarovych. JAZZ AND ITS ADAPTATION IN THE MUSICAL AND CULTURAL SPACE OF EUROPE IN THE FIRST THIRD OF THE 20TH CENTURY.....	142-146
RADOMSKI Igor Petrovych, RADOMSKA Daryna Ihorivna, DENYSYUK Oleksandr Valentynovich. STRUCTURE OF READINESS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE TO PERFORM SERVICE AND COMBAT TASKS AS ASSIGNED	147-153
SILCHENKO Tetiana Ivanovna. INTERNAL MONOLOGUE OF THE ACTOR AND THE PUPPET'S PLASTICITY: INTERACTION OF THE PSYCHOLOGICAL AND PHYSICAL IN THEATRICAL ART.....	153-159
SNEDKOVA Lyudmila Antonivna. THEORETICAL PRINCIPLES OF THE PROBLEM OF THE DEVELOPMENT OF BAYAAN PERFORMANCE IN KHARKIV REGIO	160-165
SHAYNER Hanna Ihorivna. THE MODELLING OF PROFESSIONALLY ORIENTED SITUATED LEARNING AS A PEDAGOGICAL CONDITION FOR FORMING FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE ENVIRONMENTAL DESIGNERS	165-170
BABIAK Yelizaveta Yanoshivna, SUKHAR Karina Mykhailivna. FROM SICH TO STAGE: THE TRANSFORMATION OF COSSACK DANCE AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF UKRAINIAN FOLK STAGE CHOREOGRAPHY.....	170-176
KUTASHI Christian Shandorovich, TAKACH Gabriella Stepanivna, ZHELITSKY Istvan Jozefovich. TEACHING HUMAN ANATOMY TO BIOLOGY STUDENTS IN UKRAINE USING THE HUNGARIAN LANGUAGE	176-179
STRIUK Myroslava Viacheslavivna. METHODOLOGICAL MODEL OF FORMING PERFORMING CULTURE OF TEENAGERS IN THE PROCESS OF SINGING ACTIVITIES.....	180-185
SUSCHCHENKO Oksana Stepanivna. STAGES OF FORMATION OF ADOLESCENTS' ARTISTIC AND AESTHETIC EXPERIENCE IN THE PROCESS OF PIANO TRAINING	186-191
CHEGIL Aniko Mikoloivna, PELESHKEI Emilia Ahnesh. STUDY OF LEISURE ACTIVITIES AND PHYSICAL ACTIVITY OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN IN THE PETERFALVA MICROREGION. CHEHIL	192-201
CHOPAK Eva Vasylivna, KEDEBEC Orshoya Ernestivna. THE INFLUENCE OF THE DIGITAL WORLD AND SMART DEVICE USE ON CHILDREN'S COMMUNICATION SKILLS	202-206

UDC 821.161.2-93.09:[37.016:172.1]

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.16.061-068

UDOVYCHENKO Larisa Mykolayivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of the Department of Oriental Culture and Literature

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5698-557X>

e-mail: l.udovychenko@kubg.edu.ua

THE ROLE OF SCHOOL LITERATURE IN SHAPING A UKRAINE-CENTERED IDENTITY OF YOUTH

УДОВИЧЕНКО Лариса Миколаївна. РОЛЬ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНОЦЕНТРИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ

У статті обґрунтовується значущість формування україноцентричної ідентичності серед учнівської молоді як ключової передумови сталого розвитку держави та її подальшої інтеграції до європейського простору. Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні комплексного огляду наукової літератури та критичного аналізу історичних, філософських, педагогічних і методичних праць провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Здійснено узагальнення теоретичних положень і практичного досвіду інтеграції громадянської, культурної та національної ідентичності в освітній процес.

Ключові слова: громадянська ідентичність, культурно-національна ідентичність, європейська інтеграція, методологічні підходи, україноцентрична ідентичність.

UDOVYCHENKO Larisa Mykolayivna. THE ROLE OF SCHOOL LITERATURE IN SHAPING A UKRAINE-CENTERED IDENTITY OF YOUTH

The primary goal of this article is to analyze and substantiate the significance of forming a Ukraine-centric identity sphere among Ukrainian schoolchildren as an essential foundation for the country's continued European-oriented development, particularly relevant under current socio-political challenges intensified by Russia's invasion.

The methodology combines a comprehensive literature review and critical analysis of historical, philosophical, pedagogical, and methodological works by prominent Ukrainian and international scholars specializing in identity formation, educational philosophy, and literary teaching methodologies. Key theoretical insights and practical experiences regarding civic, cultural, and national identity integration into educational contexts are examined thoroughly. Results of the analysis highlight the effectiveness of structured methodological approaches that employ Ukrainian and world literature courses. Such methods significantly contribute to nurturing students' critical thinking skills, intercultural respect, and active civic participation.

The research identifies the need for an integrated pedagogical approach, which synergistically aligns literary education with national values, thus promoting students' self-awareness, civic maturity, and social responsibility. Additionally, the study underscores the essential role educators play in fostering respectful, supportive, and empowering classroom environments, crucial for meaningful identity development. Conclusions drawn indicate that forming a Ukraine-centered identity is not only an educational imperative but a fundamental prerequisite for Ukraine's sustainable societal growth and effective integration into the broader European community. Future research should focus on investigating deviations and challenges in identity formation processes and designing targeted educational interventions to mitigate negative influences from unreliable information and adverse social environments.

Keywords: civic competencies, cultural-national identity, European integration, identity formation, literary education, methodological approaches, Ukraine-centered education.

Problem Statement and Justification of its Relevance. The full-scale invasion of Ukraine by Russian troops on February 24, 2022, was the culmination of Russia's long and exhausting hybrid aggression against our country. This

event, despite the many tragedies it caused, also revealed a number of acute and often neglected challenges to the content of education. Overcoming these challenges is connected with the urgent need to form competent citizens who will

defend their right to live in a free state, have their own values, develop national culture and keep pace with the civilized world. Some of these questions have already been answered with dignity and conviction by educators, while many others are still pending. Among them is the question of forming a Ukraine-centered identification sphere of schoolchildren as a fundamental component of building a European Ukraine. Literary education should play a leading role in the search for such an answer. After all, it has a large arsenal of tools for shaping the consciousness of young Ukrainians, which will help them to be competent, nationally conscious and active citizens of their country, who at the same time show tolerance and respect for all peoples and cultures.

Many fields of science today are actively studying various components of the national-centered identification sphere of the individual. Among these components, the most important are cultural, national, and civic. The level of their formation in modern Ukrainians is eloquently evidenced by monitoring data [9; 13; 15; 16; 20]. According to their results, a significant part of Ukrainian citizens, including young people, are superficially aware of the meaning, depth and existential significance of the above concepts. Therefore, there is an urgent need to develop ways to implement a methodological system for the formation of cultural, national and civic identities as components of the Ukraine-centered identification sphere of young Ukrainians – future members of a united Europe. To achieve this goal, it is necessary to develop modern scientific and methodological support for the educational process in general secondary education institutions based on the competency-based approach that is the basis of the New Ukrainian School.

The first steps towards the formation of a Ukrainian-centered identification sphere of students-readers were taken in 1991 after Ukraine declared independence. Simultaneously, the study of foreign literature began in Ukrainian schools. Combination of a national emphasis with a deeper penetration into world literature made it possible to

- present world literature as a set of national literatures;
- study each national literature in the global context;
- build the study of works of Ukrainian and foreign literature on a comparative basis;
- to reveal common and different views of the world and human in different national cultures;
- identify national and universal values based on works of art;

- interpret the national-centered meaning of works of classical word art;

- compare the value systems of contemporary Ukrainian and foreign literature, which is very important for human life in the modern multicultural world.

These innovations encourage students to meaningful self-identification and the development of civic, cultural and national key competencies as markers of their Ukraine-centered identification.

Analysis of Recent Research and Publications. The problem we are discussing has deep roots. Philosophical reflections on the essence of the nation-centered identification sphere of the individual can be found in the concepts of Amitai Etzioni, Yurhen Gabermas, Ernest Gellner, Kurt Hubner, Samuel Huntington, Anthony Smith and others. Scientists agree that the problem of nation-centered identification is a problem of self-awareness, identification with a particular nation and state, and thus the choice of a course of action in various spheres of public life and the maintenance of civic, cultural and national feelings. The sphere of socio-cultural identities is the most important for a person in the diverse field of identification, as it organically combines both the inclusion of an individual in social structures with the corresponding system of relations and his or her identification with a certain system of general cultural, national and civic values.

The essence of civic identity as an important component of nation-centered self-identification has been actively studied by scholars Dominic Abrams, Peter Alter, Vira Arbenina, Tetiana Bevz, Myroslav Boryshevskyi, Vadym Vasiutynskyi, Montserrat Gibernau, Petro Hnatenko, William James, Andrii Kolodii, Yurii Rymarenko, Nataliia Saveliuk, Roman Synelnykov, Liudmyla Snihur, Viktor Stepanenko, Mykhailo Stepyko, John Turner, Nihora Khazratova, Liudmyla Shymchenko, Lee Shulman and others [2; 3; 15; 21]. Scientists are unanimous in defining the following main markers of civic identity: a person's awareness of himself or herself as a citizen of a particular state, involvement in economic, political, cultural and national ties with fellow citizens, sharing common civic values and respect for state symbols, significant historical dates and prominent personalities. Scientists Peter Alter, Rogers Brubaker, Samuel Huntington, Anthony Smith [24] and others argue that globalization processes not only do not deny the formation of national identity, but in many ways intensify it. Most of today's Ukrainian youth is a vivid confirmation of this fact: along with a broad interest in the life of the world in all its dimensions, they are significantly deepening

their interest in their own history and culture, raising self-respect to a new height.

Researchers Benedict Anderson, Viktoriia Buyashenko, Tetiana Voropai, Ernest Gellner, Vira Horlova, Montserrat Gibernau, Valentyna Darenska, Erik Erickson, Valerii Zlyvko, Mykola Kozlovets, Oksen Lisovyi, Lyudmyla Mazur, Larysa Nagorna, Olena Popova, Anthony Smith, Mykhailo Stepyko, Nataliia Yatsuk and others assume that a nation's distinctive culture distinguishes it from other nations and serves as its presentation card in the international community [1; 2; 3; 5; 24]. This allows us to define the following markers of cultural and national identity: an individual's awareness of being a carrier of the culture of a particular nation, perception and practice of traditions and customs of the carriers of this culture (both in their own country and abroad), and respect for national symbols and prominent figures of national history and culture.

The educational discourse highlights various problems of forming a Ukraine-centered identification sphere of the individual: national-patriotic education, personal and cultural-national identification (Ivan Bekh, Kostiantyn. Zhurba), national identity (Myroslav Boryshevskyi, Zhanna Svirskia), ethno-social representations (Olha Vasylychenko), ethnic self-consciousness (Dmytro Sladkyi), identity construction by means of reflection (Nataliia Vysotska), ideas of cultural and humanistic psychology (Oleksandr. Rosynskyi, Volodymyr Romenets).

Thus, all the studies show that civic and cultural and national identities are basic for the formation of the Ukrainian-centered identification sphere in general.

Discussion of the Problem and Proposals.

The formation of a Ukraine-centric identity among students is not a novel endeavor but is deeply embedded in the educational practices of teaching Ukrainian and foreign literature. This initiative stems from a long history of attempting to instill civic and cultural-national values through literary works. Renowned educators and scholars, including Oleksandra Bandura, Tetyana Buhaiko, Fedor Buhaiko, Volodymyr Hladyshev, Nataliya Hohol, Oleksandr Doroshkevych, Zhanna Klymenko, Volodymyr Nedilko, Liudmyla Nezhyva, Halyna Ostrovska, Yevhen Pasiichnyk, Anatolii Sitchenko, Hanna Tokman, Vasyl Shuliar. However, the modern theory and practice of forming the Ukrainian-centered identification sphere of students are characterized by certain contradictions between:

- The objective need of today's Ukrainian society for citizens with a pronounced Ukraine-centered identification and the insufficient

development of the problem of its formation in the methodology of teaching literature;

- The high educational potential of fiction and only its occasional use in solving this problem.

The Aim of the Article. Thus, we come to the need to intensify and optimize the ways of forming the Ukrainian-centered identification sphere of students by means of Ukrainian and foreign literature in general secondary education institutions. In order to achieve this goal, it is necessary to analyze the principles of forming the Ukrainian-centered identification sphere of students, to study in detail the existing approaches to the development of the identification sphere during the study of literature courses, and to propose new approaches along with modification of the existing ones that would give the desired intensification and optimization. In this process, close cooperation of individual scholars, scientific and pedagogical institutions with active and interested practicing teachers and student groups will be indispensable.

To accomplish the task, it is advisable to use both theoretical methods (analysis of philosophical, psychological, pedagogical and methodological research, programs, textbooks and manuals on Ukrainian and foreign literature for schools; systematization and generalization of theoretical material; study of experience on the research problem; clarification of basic concepts on the problem under study) and empirical methods (pedagogical observation, interviews with teachers and students).

Presentation of the Main Research Material. This activity will not be developed from scratch. The problem of forming a Ukrainian-centered identification sphere of students has deep roots in the methodology of teaching Ukrainian and foreign literature and grows out of previous attempts to form civic and cultural and national values through fiction. Various aspects of this problem have been developed by Oleksandra Bandura, Tetiana Buhayko, Fedir Buhayko, Volodymyr Hladyshev, Natalia Gogol, Oleksandr Doroshkevych, Zhanna Klymenko, Volodymyr Nedilko, Liudmyla Nezhyva, Halyna Ostrovska, Yevhen Pasiichnyk, Anatolii Sitchenko, Hanna Tokman, Vasyl Shulyar, Tamila Yatsenko and others. For example, Oleksandr Doroshkevych developed a teaching methodology that brought to the fore the national and civic value of the work and revealed «the ideals of the national intelligentsia, with its impulses and sufferings, its history» [6, p. 63]. The author expected that this approach would ensure the formation of a deeply national civic position of young people. Ivan Ogienko emphasized the ideals rooted in the national art of the word and stressed the

importance of forming in students both national culture and civic position based on universal values [11].

Ivan Franko made an important contribution to the discourse. With all the power of his intellect and voice, he called for the realization of the importance of the national component of native literature in the education and formation of a national picture of the world in the minds of Ukrainians.

His call was heard and picked up like a baton by Ukrainian school leaders in subsequent generations.

A significant contribution to the development of the problem was made by the educator Yevhen Pasichnyk in the late twentieth century [12]. He laid the foundations for the formation of the Ukrainian-centered identification sphere of students in the modern sense, developing the ideas of the Ukrainian methodologist of the sixties Kostiantyn Storchak, who was one of the first in our literature methodology to study the manifestations of national and international in works of art and to develop the main directions of the educational process in this area [17]. Thus, in the methodology of teaching literature came to understand identity as a dynamic property that grows out of comparing oneself and one's values with others and developing rules for the coexistence of world societies and cultures.

Recently, certain aspects of the above problems have been studied by Natalia Hrytsak, Olena Isaieva, Zhanna Klymenko, Liudmyla Nezhyva, Halyna Ostrovska, Anatolii Sitchenko, Olesia Slyzhuk, Larysa Udovychenko, Vasyl Shulyar, and others. They outlined two main areas of work. The first is related to the education of Ukrainian-centered self-identification through the mediation of Ukrainian and foreign literature. The second, broader one, is to develop a methodology for developing a Ukraine-centered identification sphere as a prerequisite for civic and cultural competence in general, according to the requirements of the New Ukrainian School. Their activities are designed to revive and develop the national self-identification of Ukrainian youth to affirm the fundamental values that were lost due to the complex political vicissitudes of our distant and recent past. The researchers' work is based on a number of legislative and regulatory documents that began to appear after the Revolution of Dignity.

The regulatory documents of the New Ukrainian School, the Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Strengthening Ukrainian National and Civil Identity» and the Strategy for Strengthening Ukrainian National and Civil Identity until 2030 refer to citizens' awareness of their national and

civil identity as a key condition for Ukraine's existence and prosperity [4; 5; 7; 8; 10; 14; 18]. The main markers of the Ukrainian-centered identification sphere of a person are:

- An active civic position based on respect for human rights, spiritual values of the Ukrainian people and national identity;
- Developed defensive consciousness and civic resilience;
- Patriotism;
- Respect for state symbols, the state language, social and state (national) values of Ukraine and understanding of their importance for the formation of the state;
- Readiness to fulfill the constitutional duty to protect the independence and territorial integrity of Ukraine.

Thus, at the state level, it is asserted that Ukraine-centered identity forms the foundation of civic, cultural and national competence. Given this basis, the school reform should use all available means to achieve the goal set by the state and the conscious part of the citizenship. To successfully accomplish this task, it is necessary to study the positive experience already gained in Ukrainian schools and to deeply comprehend the scientific theories and practical recommendations of scholars involved in this field.

Today, no one doubts that Ukrainian and foreign literature as school subjects are multifunctional and integral in their purpose. Both courses of literature shape a person's worldview and lay the foundations for his or her productive life in a multicultural world. Comprehending works of art allows students to emotionally experience various situations, to understand more deeply the multifaceted world, the meaning of human existence and its foundations such as human conscience, duty, heroism, honor and active life position. The teacher's task is to turn literature lessons into a school of development, awareness, and self-identification.

Methodological principles developed on the basis of the works of Ukrainian philosophers and educators Hryhorii Skovoroda, Ivan Franko, Khrystyna Alchevska, Hryhorii Vashchenko, Jan Amos Comenius, Ivan Ohienko, Vasyl Sukhomlynskyi, Kostiantyn Ushynskyi, and contemporary scholars Ivan Bekh, Ivan Ziaziun, and Mykhailo Stelmakhovych will help him do this. The scholars considered the problem of forming values and patriotic feelings among young people in close connection with national moral and ethical education and the expansion of Ukrainian-language information and cultural content. According to Adolf Disterveg, it is of great importance that such work should be free and organic, correspond to the natural abilities of

students and rely on the national spirit, while not losing sight of universal values [26].

The formation of cultural and national values in the younger generation through national literature is a process of fostering such ideals, a type of personality that constantly feels part of the nation, manifests its involvement in its history, traditions, culture, and spiritual life in the broadest sense.

The main values of Ukrainian society, shared by the vast majority of its citizens and organically combined with universal values, are:

Sobornist (Integrity) – the indivisibility of the entire territory of Ukraine, the spiritual unity of Ukrainian citizens regardless of nationality and religion, aimed at asserting sovereignty, independence and building a European Ukraine;

Originality – cultural and national identity, which is manifested in a mentally conditioned worldview, ways of communication, activity, and behavior developed over the centuries;

Will – the desire for freedom, which is manifested in the centuries-long history of the Ukrainian people's struggle for their existence and independent state and the constant search for ways to achieve this goal;

Dignity – defending one's spiritual, moral and statehood positions, one's own honor and awareness of civic duty towards one's own state and the entire international community.

The main psychological and pedagogical condition that contributes to the optimal reception of civic, cultural and national values by students is the establishment of constant spiritual contact between the teacher and students, the creation of an atmosphere of frankness, goodwill, and mutual respect, when the subjects of cooperation act as equal partners and freely express their own views and initiative in acts of interaction [22; 23; 25]. Such communication is undoubtedly based on cultural competence as the key competence, the development of which is facilitated by the same literary education.

Two main paths can be identified for forming a Ukrainian-centered identification sphere of students. The first is through values based on knowledge of traditions, customs, and social relations with their basic moral norms. The transmission of this knowledge should be mandatory for every teacher of every subject. The second is instilling high ideals and feelings through the study of works of literature in school.

Here we observe a manifestation of synergism, when the *nonlinear* (deep and multifactorial) interaction of subsystems leads to the emergence of a new quality, in our case, the Ukrainian-centered identification sphere of students. Synergetic studies complex systems in the process of interaction and transformation, with an emphasis on the properties of the total

system that cannot be predicted only on the basis of the properties of each of its isolated components. In the context of our work, the total system is a citizen with a formed Ukrainian-centered identification sphere, and the main subsystems are a student-reader and works of art. The process of interaction between a student and a work of art should be described within the concepts of personality and image-character [19].

The methodological [19] system built in provides for the active use of cultural, socio-historical, philosophical information that will make it possible to clarify the understanding of the concepts of man in the historical and cultural process in its contradictory integrity with different principles of understanding the foundations of one's own being, which directly affect the artistic concept of personality in works of art of the word. It is advisable to widely implement the above system for studying literature at school, since, in our opinion, it paves the shortest way to our goal: the formation of a Ukrainian-centered identification sphere of schoolchildren through fiction.

In conclusion, the process of forming a Ukraine-centric identity sphere among students through Ukrainian and foreign literature within the framework of the New Ukrainian School will achieve its goals only if the following inherent components of identity are given the utmost attention throughout the educational process:

- *Respect for human rights and freedoms* (for example, students analyze cases of intolerant attitudes towards other people described in works of literature, make suggestions for preventing such situations in real life)

- *Recognition of equal rights and obligations of all citizens of the state from different cultures* (for example, students analyze cases of discrimination of characters on national grounds and give a negative assessment of such facts);

- *Respect for the opinions, beliefs, views and values of people of other cultures* (for example, students consider thoughtless condemnation of the traditions of other peoples incorrect, respect the rules of behavior of representatives of other cultures, etc;)

- *Responsibility for their own cultural and national position* (for example, students give a reasoned assessment of the character's behavior, take responsibility for the decision made, explain the significance of their own choice);

- *Confidence in self-abilities and self-reliance* (for example, students express deeply personal assessments and judgments about works of art and their characters, about the role of literature in the education and preservation of cultural and national identity).

Conclusions and Prospects for Further Research in This Area. The future of the Ukrainian state largely depends on the formed Ukraine-centered identification sphere of students. The loss of identity by a person creates serious problems related to deep alienation in society, a sense of disintegration, instability of human existence, and even threatens the national security of the country. Today, a Ukraine-centered identity is undoubtedly a prerequisite for building a European Ukraine.

The formation of a Ukraine-centric identity is an ongoing project. Our goal is to complete it and permanently eliminate the danger of the reactivation of Russian socio-cultural identity. Well-structured courses in Ukrainian and foreign literature in schools will aid in this endeavor.

Prospects for further research lie in studying various deviations in Ukraine-centric identity, their causes, and ways to overcome them. This will help specify directions for teachers' work and flexibly adapt the selection of materials and teaching methods to neutralize the negative influences of certain environments and questionable information sources.

It is crucial to choose a range of literary works that most vividly illustrate high cultural-national values. Equally important is relying on effective teaching methodologies to train students to think critically, formulate well-reasoned opinions about events and characters depicted in the works, and extrapolate literary knowledge and skills to real-life situations.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : Критика, 2001. 271 с.
2. Гібернау М. Ідентичність націй. Київ : Темпора, 2012. 303 с.
3. Гнатенко П. Ю. Національна ідентичність. Київ: Нілан-ЛТД, 2018. 452 с.
4. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#n11>
5. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
6. Дорошкевич О. Українська література в школі (спроба методики). Київ : Книгоспілка, 1921. 286 с.
7. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 16 грудня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
8. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2018 р. № 710-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>

9. Мельник М. Ю., Малиношевська А. В. Про результати опитування учнів, батьків і вчителів про освітні проблеми в умовах воєнного стану: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 19 травня 2022 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. Т. 4, Вип. 1. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4142>
10. Нова українська школа: основи стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/852-novaukrajinska-shkola-osnovi-standartu-osviti>
11. Огієнко І. І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : Абрис, 1991. 272 с.
12. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.
13. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві: колективна монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 296 с.
14. Про затвердження Стратегії національно-патріотичного виховання. Указ Президента України від 18 травня 2019 р. № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n15>
15. Проблеми розвитку ідентичності особистості в освітньому просторі: Матеріали круглого столу, 20 жовтня 2022 року : Збірник матеріалів / за ред. А. Б. Коваленко, І. В. Остапенко. Київ : Міленіум, ВЦ «Просвіта», 2022. 78 с.
16. Слюсаревський М. М. Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 4 травня 2022 року. Вісник Національної академії наук України. 2022. Вип. 6. С. 85–92. URL: <https://doi.org/10.15407/visn2022.06.085>
17. Сторчак К. Основи методики літератури. Київ : Рад. школа, 1965. 418 с.
18. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 липня 2023 р. № 606-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhhvalennia-stratehii-utverdzhennia-ukrainskoi-na-a1322>
19. Удовиченко Л. М. Теорія і технологія вивчення художніх образів-персонажів у курсі зарубіжної літератури старшої школи. Київ : Інтерсервіс, 2020. 352 с.
20. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. Є. Головахи, С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
21. Хазратова Н. В. Психологія відносин особистості й держави. Луцьк : РВВ ВДУ Вежа, 2004. 276 с.
22. Lytvyn, V., Akimova, O., Kuznetsova, N., Zenchenko, T., Stepanenko, O., & Koreneva, I.

The use of synchronous and asynchronous teaching methods in pedagogical education in COVID-19 terms. *International Journal of Health Sciences*. 2021. Vol. 5, Iss. 3. P. 617–629. DOI: 10.53730/ijhs.v5n3.2681

23. Semerikov, S. O., Shyshkina, M. P., Mintii, M. M., Vlasenko, K. V., & Pochtovyi, V. A. Methodic quest: Reinventing the system. *Journal of Physics: Conference Series*. 2021. Vol. 1840. P. 012036.
24. Smith A. National identity. London : Penguin Books, 1991. 227 p.
25. Stepanenko, O., Tarasenko, K., Karakoz, O., Shyshkina, M., Shokaliuk, S., & Popova, M. Gender issue in modern education: Theory and practice. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*. 2021. Vol. 8, Iss. 11. P. 87–95. DOI: 10.21833/ijaas.2021.11.012
26. Diesterweg A. W. Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer. 4. Aufl. Essen : G. D. Bädeker, 1850. URL: https://archive.org/details/bub_gb_VhyV0eUw_IEC

REFERENCES

1. Anderson, B. (2001). *Uivleni spilnoty: mirkuvannia shchodo pokhodzhennia y poshyrennia natsionalizmu* [Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism]. Krytyka.
2. Hibenau, M. (2012). *Identychnist natsii* [National identity]. Tempora.
3. Hnatenko, P. Yu. (2018). *Natsionalna identychnist*. [National identity].
4. *Derzhavna tsilova sotsialna prohrama natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku*. (2021). [State Target Social Program of National-Patriotic Education for the Period up to 2025].
5. *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity*. (2020). [State Standard of Basic Secondary Education].
6. Doroshkevych, O. (1921). *Ukrainska literatura v shkoli (sproba metodyky)*. [Ukrainian Literature in School (an attempt at methodology)].
7. *Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti»*. (2022). [Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirmation of Ukrainian National and Civic Identity»].
8. *Kontseptsiiia rozvytku hromadianskoi osvity v Ukraini*. (2018). [Concept of Civic Education Development in Ukraine].
9. Melnyk, M. Yu., & Malynovska, A. V. (2022). *Pro rezultaty opytuvannia uchniv, batkiv i vchyteliv pro osviti problemu v umovakh voiennoho stanu*. [On the Results of the Survey of Students, Parents, and Teachers Regarding Educational Problems During Martial Law]. Kyiv.
10. *Nova ukrainska shkola: osnovy standartu osvity*. (2016). [New Ukrainian school: Foundations of the education standard]. Kyiv.
11. Ohienko, I. I. (1991). *Ukrainska kultura: Korotka istoriia kulturnoho zhyttia ukrainskoho narodu*. [Ukrainian Culture: A Brief History of the Cultural Life of the Ukrainian People].
12. Pasichnyk, Ye. A. (2000). *Metodyka vykladannia ukrainskoi literatury v serednikh navchalnykh*

zakladakh. [Methods of Teaching Ukrainian Literature in Secondary Schools: Textbook for Students of Higher Educational Institutions]. Lenvit.

13. *Politychni mekhanizmy formuvannia hromadianskoi identychnosti v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi* (2014). [Political Mechanisms for the Formation of Civic Identity in Contemporary Ukrainian Society]. Kyiv.
14. *Pro zatverdzhennia Stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia*. (2019). [On the Approval of the Strategy of National-Patriotic Education]. Kyiv.
15. *Problemy rozvytku identychnosti osobystosti v osvitmomu prostori* (2022) [Problems of Personality Identity Development in the Educational Space]. Milenium, VTs «Prosvita».
16. Sliusarevskyi, M. M. (2022). *Sotsialno-psykholohichni stan ukrainskoho suspilstva v umovakh povnomasshtabnoho rosiiskoho vtorhennia: nahalni vyklyky i vidpovidi*. [Socio-psychological State of Ukrainian Society During the Full-Scale Russian Invasion]. Kyiv.
17. Storchak, K. (1965). *Osnovy metodyky literatury*. [Foundations of Literature Methodology]. Kyiv.
18. *Stratehiia utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2030 roku*. (2023). [Strategy for the Affirmation of Ukrainian National and Civic Identity for the Period up to 2030]. Kyiv.
19. Udovychenko, L. M. (2020). *Teoriia i tekhnolohiia vyvchennia khudozhnikh obraziv-personazhiv u kursy zarubizhnoi literatury starshoi shkoly*. [Theory and Technology of Studying Artistic Images-Characters in the Foreign Literature Course of High School]. Kyiv.
20. *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny*. (2023). [Ukrainian Society in the Conditions of War]. Kyiv.
21. Khazratova, N. V. (2004). *Psykholohiia vidnosyn osobystosti y derzhavy*. [Psychology of Personality–State Relations]. Kyiv.
22. Lytvyn, V., Akimova, O., Kuznetsova, H., Zenchenko, T., Stepanenko, O., & Koreneva, I. (2021). *Vykorystannya synkhronnykh ta asynkhronnykh metodiv navchannia v pedahohichnyi osviti v umovakh COVID-19*. [The use of synchronous and asynchronous teaching methods in pedagogical education in COVID-19 terms].
23. Semerikov, S. O., Shyshkina, M. P., Mintii, M. M., Vlasenko, K. V., & Pochtovyi, V. A. (2021). *Metodychni poshuky: Pereosmyslennia systemy*. [Methodic quest: Reinventing the system].
24. Smith, A. (1991). *Natsional'na identychnist'*. [National identity. Penguin Books]. London.
25. Stepanenko, O., Tarasenko, K., Karakoz, O., Shyshkina, M., Shokaliuk, S., & Popova, M. (2021). *Henderne pytannia v suchasnyi osviti: teoriia ta praktyka*. [Gender issue in modern education: Theory and practice].
26. Diesterweg, A. W. (1850). *Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer* [Guide to the Education of German Teachers].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

УДОВИЧЕНКО Лариса Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри східної культури і літератури, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: проблеми методики навчання зарубіжної літератури в НУШ, історія методики, сучасні освітні стратегії, розвиток національно-культурної та громадянської ідентичностей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

UDOVYCHENKO Larysa – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Oriental Culture and Literature, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Circle of scientific interests: problems of teaching methods of foreign literature in the New Ukrainian School, history of teaching methodology, modern educational strategies, fostering national-cultural and civic identities.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2025 р.

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: Педагогічні науки
Випуск 16

Редактор: Черкасов В. Ф.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ№ 25204-15144Р від 24.07.2022 р.
Наукові записки. Серія: Педагогічні науки

Друк з оригінал-макету замовника

Формат 60x84¹/₂. Папір офсетний. Друк різнограф.
Ум. др. арк. 25,9. Тираж 300.

Видавництво ТОВ «КОД»
25009, м. Кропивницький, вул. Соборна, 7а, тел./факс (0522)322-326
Свідоцтво державного комітету інформаційної
політики: серія ДК № 995 від 24.07.2002 року.